

Nog over Van Coetsem en Franse leenwoorden

Jan COPPENS

We kregen een reactie op ons artikel over Frans van Coetsem ⁽¹⁾ van lezer Robert Rousseau. Robert werd geboren in 1920 in het Waalse Phillipeville en verhuisde op zevenjarige leeftijd met zijn Waalse ouders naar het Vlaamse Geraardsbergen. Daar leerde hij zijn eerste woordjes Nederlands, meer bepaald het 'Giesbaargs'. Robert deed zijn lager onderwijs in 't Karmelieten, maar wou klassieke humaniora doen in zijn moedertaal.

Zo kwam hij terecht in het atheneum van het naburige Waalse Aat. Hij spoorde iedere dag naar Aat en ontmoette op de trein Frans van Coetsem die op dezelfde school zat. Robert volgde Latijn-Grieks, Frans Latijn-wiskunde. Ze werden goede vrienden en Robert heeft nog fijne herinneringen aan die dagelijkse treinreisjes. Op de foto hiernaast uit 1936, aan het station van Aat, staan enkele leerlingen van het Atheneum van Aat. Derde van links met de armen gekruist is de toen zestienjarige Robert Rousseau. In het midden, met een petje van het atheneum, staat de toen zeventienjarige Frans van Coetsem. Ook na hun atheneumtijd onderhielden Frans en Robert (schriftelijk) contact. Robert was de eerste die hij een studie liet lezen waarbij het Geraardsbergs dialect wordt vergeleken met de omringende dorpen.

Robert Rousseau die nog steeds in Geraardsbergen woont en vlot Nederlands (en Giesbaargs) praat mag een echte talenknobbel genoemd worden. Naast zijn

moedertaal, Frans, spreekt hij verder nog Duits, Engels, Spaans, Italiaans en ook nog Waals. In ons artikel over Franse leenwoorden in het Geraardsbergs ⁽²⁾ hadden we het over Franse leenwoorden die in het Geraardsbergs niet zoals het hedendaags Frans worden uitgesproken, maar op de Picardische of Waalse manier. Zo worden sommige klanken grensoverschrijdend op dezelfde manier uitgesproken in het Vlaams dialect als het Waals. Bijvoorbeeld de *aa* in 'waar', 'daar' en 'paar' krijgt in het Geraardsbergs een *oe*-achtige klank: *woeër*, *doeër* en *poeër* (zoals in het Engels *poor* 'arm'). Het Franse woordje *savoir* wordt uitgesproken als *savwaar*, maar in Lessen als

savoëër. Robert deelde ons drie vergelijkende zinnestelsels mee:

1. Frans: *Je voudrais bien savoir pourquoi celui-ci n'est pas venu.*
2. Lessen: *J'voedroe bie savoëër poekoo estiesjie nè nie v'nu.*

Daarbij klink *savoëër* 'savoir' zoals 'zijn vader' in het Geraardsbergs, dus *za voeër*.

3. Phillipeville: *J'voedrè béẽ sawè poekwè em'nom nè nèẽ v'nu.* Robert kent dus nog het dialect van zijn geboortestad, Phillipeville, nabij de Franse grens. Daar werd de *oi* dus als *è* uitgesproken. Vóór de Franse Revolutie was de 'beschaafde' uitspraak van het woordje *roi* (en vergelijkbare woorden) *rwè*.

⁽¹⁾ J. COPPENS, *Frans van Coetsem, geborgen Geraardsbergenaar, internationaal gerenommeerd taalkundige in Gerardimontium* 208 (2006), 4-10.

⁽²⁾ J. COPPENS, *Misvattingen over Franse leenwoorden in 't Giesbaargs in Gerardimontium* 209 (2006), 25-28.